

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 5

Fylke: Buskerud

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Sigdal

Emne: Vannbæring

Bygdelag: Sigdal og Eggedal

Oppskr. av: Andreas Mörch

Gard:

(adresse): Prestfoss

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. AM.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
K.N.-Knut Nyhus, Eggedal, 60 år gl., småbruker.

SVAR

1. Vass-sælan va og e i bruk, vi kœlla'n bærasælan au. Vass-sælan va hola ut te ekslane og tortikji för nakken, så'n jekk frampå åksla. Je veit de va viulekkar te å henge bittune i, me jærnkrok n'i en', nå e de jærnlekkur me jærnkrok. De e nå förressen ikkje så mange som bær vatn nå. De vart slutt me å bera vatn i trebittur så utover omkring 1890, da vart de te de at fölk kjöfte se hevlur og ringur, trebittune va tonge å bera ti. (K.N.)

2.

Döm hadde vass-saar me eirur, döm va lagga og tok ein 30-40 liter, kanskje dei femti au. Såstånga va ein go grånstaur som va hövla te, tvært over va de et börtre som va laga te me klunsar i ennan så ikkje så'n glei tå nå'n hadde tre' gjennom eira og bar. Börtre va festa te stånga me to krampar. Döm hadde ei kölle te å ause oppi så'n me. Kölla va lagga, den eine staven va nokko lenger så'n vart som et skaft. Der de va jupt ni ölla, hadde döm langt skaft på kölla. Jamsis ölla sto ein staur som'n gvælte kölla oppå tåppen tå nå'n ikkje bruka'o. (Foto av kölle.) De va dei som hadde et runt lökk som flaut oppå så'n, men va're vintern, kasta döm snö oppå vatne, da skvælp de ikkje så. De jore'n jenne nå'n bar i hannhevlur au. (K.N. 1954)

Jeg hugser fra 1908 at tjenestejentene på Nubberud i Sigdal bar mjölka heim fra sommerfjöset om sommeren i så med såstång, de hadde mjölkeså med lokk på, og bar mjölka fra 10-12 kyr omkr. 300 m fram til garden. (AM)

3. Ei sji under vasshölken kjenner je ikkje te, men de va vasskjölkar. De va ein breiare kjölke som bare va te de, ein låg kjölke me tremeiar, og så va de to tverrfjölar spikra på så koppen sto sikrare. (K.N.) Det samme gjelder Sigdal. Vasskjelken var i bruk mange steder her for bare 40 år sia, men mest på mindre bruk og i plassene. (AM)

4. Vassbæringa va kvinnfölkarbi, så kvinnfölkva vart ve de meste. Döm jörtte vel te enkelte gångar karane au, men de meste vart kvinnfölkva, helst kjæringa da, bor'i småstellune, og tenesjentune på garane. (K.N.)

5. De e slutt me å bera vatn i så, men vasskjölken e

i bruk på enkelte stellur ennå, så bori småstellune. De e nå enda döm som bær vatn ennå, men de e ikkje dei fleste, så oppi hos uss. (K.N.-Eggedal). I Sigdal er det nok også en del som ikke har innlagt ~~vann~~-vatn, det er helst i stuene og på avsides småbruk. Særlig etter 1945 er det blitt lagt inn vatn på atskillige steder der de bar vatn för. (AM).

6. Nå de vart lite vatn i ölla, enten de nå va tört hell de kjøvde bort om vintern, måtte'n kjöre vatn på slea. De va ein vass-slea me trekar på ein kjört ti. De vart kjört vatn mange stanna on vintrane för. Det vart å ta vatne der'n fant de, enten de va ei go ölle nokko unna, hell de va et vatn, hell tå elva. Han Knut Besse-
rud vart vasslaus ein vintern me je va mindre. Han va ratt oppi under ~~Bjertnes~~ ~~Bjertnes~~ Bjertnes etter de, vel ein 7-800 meter oppi. De va ikkje å bera så lang veig, den vassberinga eila fölk. (K.N.)

I Sigdal ble det ofte kjört vatn, sjöl til store buskaper, når vatnet av en eller annen grunn ble borte i ledningene. Det er sjölsagt utveien nå og i slike tilfelle. "Men vasskjöringa e lite betalt." (AM)

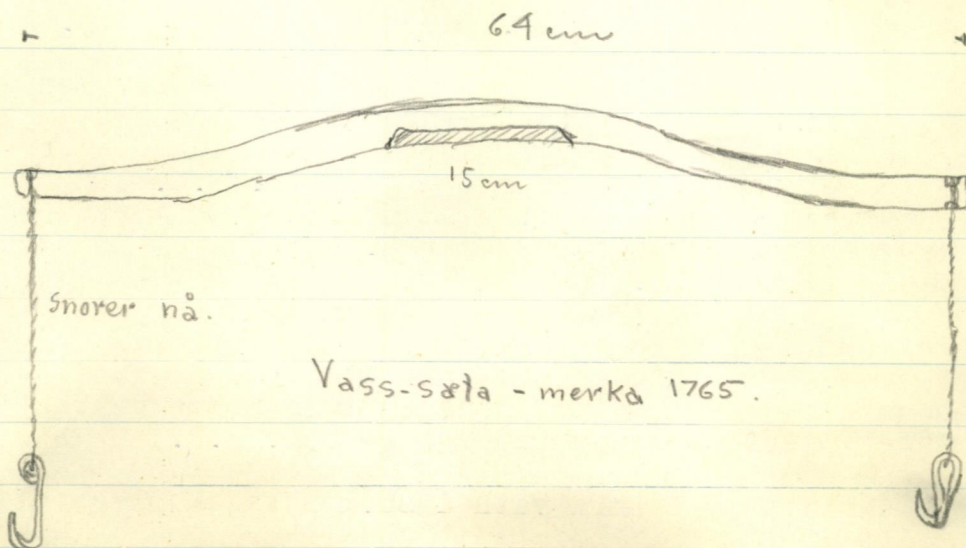
Sommarstia vart de å kjöre på vogn, men de skvælpa og skvatt så de vart ikkje att meigre enn de halle i koppane, men vi la nå ein sekk over hölken hell tinna. Så jula vi te me reipe, og da va de bere.

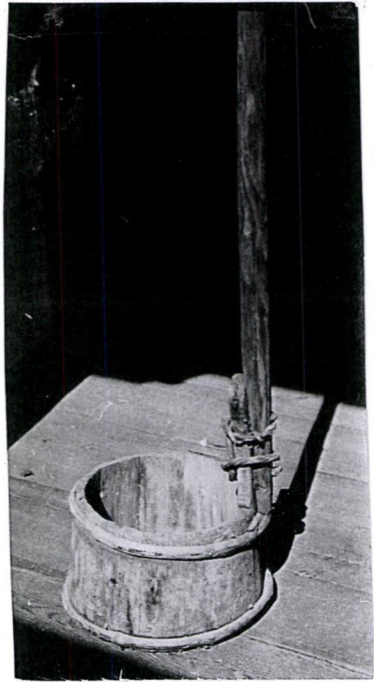
7. Der döm har ti vatn tå ein bekk like ve husa, har döm vöri druge me å legge inn vatn. Så som i Bjertnes. Det har döm störhuse over ölla, de e lem i gölve som döm låkker opp. Döm slepp måkinga ve ölla om vintern, og ikkje fris de så fælt te heller under störhuse. Du veit vi la nå lökk over öllehöle om vintern, da va de ikkje så fali å få de oppatt om mårån nå'n sku etter vatn. De va fleire stanna döm hadde störhuse over ölla. (K.N.)
I Vestgarden (Hiåsen) står störhuse over ein bekk, så e de ein kulp inni der, de e godt og kaldt vatn der om sommarn. (Alem. Kjent.)

Ved et syn på Hovland i Sigdal 1747: Her har vært innrettet springvatn, men vassrennene, vasskummen og vassröret er nå i forfallen tilstand.

Ved et syn på prestegarden Holmen, gjaldt åbot for tida 1802-1836: "Vandpostindretning indrettet." (1836)

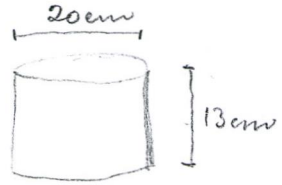
Tilleggsspørsmål til 5, Vannbæring: Ukjent.

9550

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

9550

Kolle.
Var 4.08 liter